SUOMEN VAPAA-AJAN-KALASTAJIEN KESKUSJÄRJESTÖ

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
Vanha talvitie 2–6 A 11
00580 Helsinki
olli.saari@vapaa-ajankalastaja.fi

LAUSUNTO

23.10.2023

Eduskunta
Maa- ja metsätalousministeriö
mmv@eduskunta.fi

Viite Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kalastuslain 79 §:n muuttamisesta (HE 49/2023 vp)

Asia Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön (SVK) lausunto kalastonhoitomaksun ikärajoja koskevasta hallituksen esityksestä laiksi kalastuslain muuttamisesta

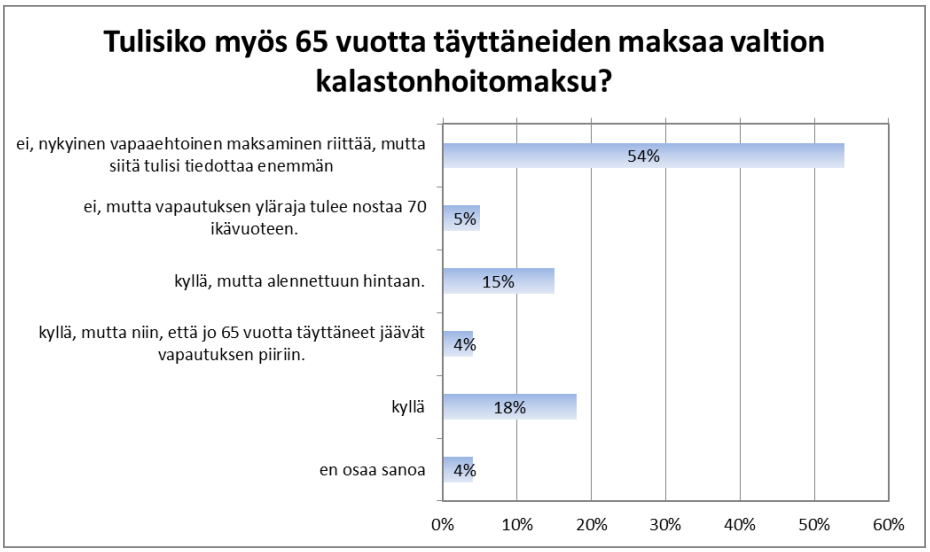
Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön lausunto

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK) on tutustunut hallituksen esitykseen kalastuslain muuttamiseksi kalastonhoitomaksun ikärajoja koskien. SVK lausuu asiasta kunnioittavasti seuraavaa.

SVK vastustaa esitettyä kalastonhoitomaksun yläikärajan muuttamista.

- Esityksen perustelut ovat heikot, eivätkä ne ole muuttuneet aiemmista kerroista, jolloin ikärajoja on yritetty muuttaa. Eduskunta onkin vuodesta 1996 lähtien kalastuslain lupapolitiikkaa ja rahoitusta koskevilla päätöksillään linjannut selkeästi, että 65 vuotta täyttäneet on tärkeää pitää vapautettuna kalastonhoitomaksun (ent. kalastuksenhoitomaksu) maksamisesta, jotta kalastusharrastuksella voidaan kannustaa heidän henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin ylläpitämiseen. Linjaus on yhteiskunnalliselta merkitykseltään (lue mm. terveydenhuollon kustannuksien säästöt) paljon arvokkaampi, kuin tavoitellut lisäeurot kalatalouden edistämisen moninaisiin käyttötarkoituksiin. Perustuslakivaliokunnan tätä tukevat lausunnot käyvät ilmi lakiesityksen Yhdenvertaisuus-kappaleesta.
- Elämiskustannusten nopean nousun seurauksena kaikki lisäkustannukset väistämättä rasittavat kansalaisia ja pakottavat käyttämään harkintaa rahan käytössä. Lakimuutos osuisi ikäryhmään, johon kuuluvista valtaosa on eläkkeellä ja jotka joutuvat tulemaan toimeen keskimäärin pienemmillä tuloilla. SVK pitääkin varomattomana hallituksen esitykseen kirjattua väitettä, etteikö muutoksella olisi merkittäviä vaikuttavan ko. kohderyhmän kalastusharrastuksen jatkumiseen.
- Lisäksi on syytä tiedostaa, että ikääntyneempi kalastajakunta on perinteisesti ollut ahkeria ruokakalanpyytäjiä. Veroluonteinen kalastonhoitomaksu tulee kalastuksen ohella vähentämään myös kotimaisen kalan kulutusta, mikä on suoraan ristiriidassa Orpon hallitusohjelman tavoitteen kanssa.
- SVK myös korostaa, että ikääntyneet kalastuksenharrastajat ovat niitä käytännön toimijoita, jotka pitkälti vastaavat vapaaehtoispohjalta tehtävästä elintärkeästä kalatalouden edistämisen

kenttätyöstä kalastusharrastukseen opastamisen ja kalavesien kunnostuksen saralla. Kalastonhoitomaksuvelvollisuuden ylettäminen 65–69-vuotiaisiin väistämättä vähentää kiinnostusta käyttää omaa aikaa yhteisen hyvän edistämiseen, mikä on hallituksen esityksessä sivuutettu täysin.

SVK:n jäsenkyselyssä valtaenemmistö vastusti kalastonhoitomaksun maksuvelvollisuuden muuttamista. Nykyisin kalastuslain mukaan se on jokaisen 18–64-vuotiaan maksettava, joka kalastaa muutoin kuin onkimalla, pilkkimällä tai silakkaa litkaten.

Suomen vapaa-ajankalatalouden kehittämiseen on nykyisen kalastuslain aikana jalkautunut paljon kaivattu tapa käydä ajankohtaisista asioista ja tarpeelliseksi tunnistetuista kehittämistoimista vuoropuhelua alan sidosryhmien kesken. Tämän työn alustana toimii MMM:n vuonna 2020 asettama kalastuslain toimeenpanon seurantaryhmä. Kalatalouden edistämisen rahoituskeinojen selvittäminen olisi aivan keskeinen seurantaryhmälle kuuluva asia, mutta sitä ei ole käsitelty.
SVK toteaakin, ettei kyseessä ole harkittu ja alan toimijoiden (saati kalastuksenharrastajien) tukea laajalti nauttiva esitys. Tosiasiallisesti esitys pohjautuu kevään hallitusneuvotteluihin, jossa muutosesitys onnistuttiin sitä ajavien toimesta saamaan kirjatuksi hallitusohjelmaan. Lakimuutoksen todellinen luonne näkyy juuri hallitusohjelmassa, jossa lakimuutoksesta toivottavia lupatuloja ei ehdoteta kirjattavaksi kalatalouden edistämiseen, vaan kalakantojen hoitoon ja istutuksiin. SVK huomauttaa, ettei näistä jälkimmäisen edistäminen kuulu voimassa olevan kalastuslain henkeen.
SVK esittää, että nopeasti valmisteltu ja vaikutusarvioiltaan puutteellinen hallituksen esitys kalastonhoitomaksun yläikärajan muuttamisesta hylätään ja sen tilalla käynnistetään MMM:n aloitteesta kattava selvitys kalatalouden edistämisen vahvistamisen eri rahoitusvaihtoehdoista, kalastuslain toimeenpanon seurantaryhmä työhön tiiviisti osallistaen.

Hallituksen esityksen Muut toteuttamisvaihtoehdot -kappaleessa todetaan, ettei kalastonhoitomaksukertymän kasvattamiseksi ole olemassa muita vaikuttavia keinoja. Väite ei pidä paikkaansa, vaan **SVK:n mukaan kalastonhoitomaksukertymää voi kasvattaa ainakin seuraavilla keinoilla**:

- **Kalastusharrastuksen ylläpitäminen ja lisääminen tulee tunnistaa tärkeimmäksi kalastonhoitomaksuvaroilla rahoitettavaksi toimenpiteeksi, sekä valtakunnan- että aluetasolla, jotta harrastajien lunastamien valtakunnallisten lupatulojen varaan rakennettu kalatalouden edistämisen rahoitusmalli voi toimia pidemmällä aikajänteellä.**
    - Vaikka kalastusharrastuksella vahva asema Suomessa onkin, ei sen pysyvyyteen sellaisena voida yksinään nojata. Monipuolisen harrastuskirjon seassa myös kalastusta tulee markkinoida, sen harrastusolosuhteista pitää huolta ja kalastusta koskeva sääntely pitää yksinkertaisena ja kannustavana. Ennen kaikkea tulee auttaa ihmisiä

vesien ääreen ja vapojen varteen, koska haurastuva luontosuhteemme ei niitä enää takaa. Nämä tehdään ohjaamalla kalastonhoitomaksuvaroista entistä suurempi osa suoraviivaiseen kalastusharrastuksen edistämiseen. Eduskunta teki asiassa positiivisen linjauksen vuoden 2023 budjetista päättäessään (VaVM 37/2022 vp, Kalatalouden edistäminen: *Valiokunta pitää tärkeänä, että kalastonhoitomaksuina kertyneitä varoja käytetään riittävässä määrin kalastusharrastuksen kannalta merkittävään neuvontaan ja kalastuksen valvontaan.*), josta on ensiarvoisen tärkeää pitää kiinni jatkossakin. Metsähallituksen tuoreimpien tietojen mukaan ostettujen kalastonhoitomaksujen määrä on kuluvana vuonna jo ylittänyt vuoden 2022 määrän, mikä kertoo oikeansuuntaisesta kehityksestä.

- **Alennetaan kalastonhoitomaksun suuruus 20 euroon 18–20-vuotiaille.**
    - Lakiesityksen 10. kappaleessa (Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys) todetaan yhdenvertaisuutta käsittelevässä kappaleessa, että: ”*Nuorten täysi-ikäisten innostus kalastusharrastusta kohtaan ei ole lisännyt suosiotaan, vaan päinvastoin osoittaa vähenemistä”*. Lisäksi kappaleessa todetaan, että kalastonhoitomaksun suurentuessa sen maksuhalukkuus alenesi, joka on käynyt toteen jokaisella maksun korottamiskerralla. SVK:n mukaan asiaa tulee tarkastella myös niin päin, että maksua alentamalla maksuhalukkuus kasvaa.
    - SVK huomauttaa, että Luonnonvarakeskuksen tilastojen mukaan suomalaisten 10–17 ja 18–24-vuotiaiden ikäryhmissä useampi kuin joka kolmannes kalastaa vuosittain. Tästä huolimatta on viimeisen kolmen vuoden tarkastelulla vain keskimäärin 1 400 henkilöä lunastanut kalastonhoitomaksun sinä vuonna, kun he täyttivät 18 vuotta. Tämä on vain noin kaksi prosenttia kyseisen ikäryhmän väestön koosta. 19-vuotiaissa maksajien määrä nousee 2 500 henkilöön, mutta vuotta myöhemmin kasvua ei enää juuri ole. Nykyiseen 18–20-vuotiaiden kalastonhoitomaksun maksajien määrään verrattuna hinnan muutos vähentäisi kertymää noin 90 000 eurolla (alle 1 % koko kertymästä). SVK arvioi, että jatkossa nykyisistä maksajista suurempi osa ostaisi vuosiluvan nykyisin suositun viikko- tai vuorokausiluvan sijaan. Ehdotuksen päätavoite on lisätä nuorille aikuisille kannustimia terveelliseen kalastusharrastukseen, jonka toteutuessa myös vaikutukset kalastonhoitomaksukertymään kääntyisivät positiiviseksi.
- **Mahdollistetaan lisälupien myynti kalastonhoitomaksun yhteyteen.**
    - SVK:n tekemässä jäsenkyselyssä kolme neljästä oli kiinnostunut lisäluvista. Tämä ei ole ihme, sillä varsinkin rannikolla ja eteläisessä Suomessa on pirstoutuneen vesialueiden omistuksen takia luokattoman huonosti tarjolla yhtenäislupa-alueita, mikä rajoittaa vapaa-ajankalastuksen mahdollisuuksia ja myös aluetaloutta. Lisäksi vuonna 2016 voimaan tulleessa kalastuslaissa rajoitettiin onginnassa ja pilkinnässä kerrallaan käytettävien vapojen, koukkujen ja pilkkien määrää yhteen. Lisälupien oston kautta tulisikin mahdollistaa myös maksuttomien yleiskalastusoikeuksien välineistön kasvattaminen, ikään katsomatta. Maltillisesti hinnoittelemalla on lisäluvista saatavissa varovaisesti arvioiden 2–3 miljoonan euron tuotto kalatalouden edistämiseen.
- **Otetaan käyttöön käytänne/velvoite todentaa kalastonhoitomaksun (ikäperusteinen) suorittaminen paikallisesti myytävien lupien ostotilanteen yhteydessä.**
    - On yleisesti tiedossa, että iso osa kalastusta harrastavista ei edelleenkään maksa kalastonhoitomaksua. Pitkään on arveltu (ja Metsähallituksen tuoreet havainnot osoittavat), että osa kalastajista lunastaa paikallisia pyydys-/vapalupia, mutta jättävät kuitenkin kalastonhoitomaksun maksamatta. Joukossa on sekä tietoista ja että tietämättömyydestä johtuvaa toimintaa, josta jälkimmäiseen voidaan vaikuttaa paremmalla tiedotuksella. Ensimmäisten osalta vaikuttavin keino olisi edellyttää voimassa olevan kalastonhoitomaksun todentamista paikallisten lupien

ostotilanteessa. Toimenpide on mahdollista toteuttaa jopa ilman lainsäädännön muutosta ns. luvan oston ehtomenettelynä, jolla osaltaan varmistetaan, että kaikki maksuvelvolliset muistavat suorittaa maksunsa.

LAKIESITYKSEN TAUSTAA

Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman kohdan 6.6 *Suomi elää maaseudusta ja metsistä* alakohdassa *Kotimaisen kalan kulutus nousuun* mainittuun tavoitteeseen. Esitys liittyy valtion vuoden 2024 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kalastuslakia siten, että kalastonhoitomaksun maksuvelvollisuuden yläikärajaa nostettaisiin nykyisestä 64 vuodesta 69 vuoteen. Muutos toteutettaisiin siten, että ne henkilöt, jotka ovat saavuttaneet vapautuksen maksuvelvollisuudesta ennen lakimuutosta saisivat säilyttää sen jatkossakin. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024.

Nykytila ja sen arviointi

Esityksen perusteena on arvioitua pienempi kalastonhoitomaksukertymä sekä pitkään jatkunut kalastonhoitomaksusuoritusten määrän väheneminen. Kalastonhoitomaksukertymä on jäänyt noin 2 miljoonaa euroa pienemmäksi, kuin kalastuslain uudistuksen yhteydessä arvioitiin. Kalenterivuoden maksu on nyt edellä mainittu 47 euroa, kun se uuden lain voimaan tullessa vuoden 2016 alussa oli 39 euroa. Maksun korotuksilla ei ole pystytty paikkaamaan maksukertymän vähenemistä, koska korotukset ovat aiheuttaneet maksuinnokkuuden laskua.

Vuosikohtaisten maksujen määrä, joista kertyy valtaosa kalastonhoitomaksukertymästä, on viimeisen 20 vuoden aikana pudonnut yli kolmanneksen, eli noin 300 000 kappaleesta noin 190 000 kappaleeseen. Koska nykyinen kalastonhoitomaksukertymä ei riitä kattamaan riittävällä tasolla kaikkia kyseisinä maksuina kertyneiden varojen laissa määriteltyjä käyttötarkoituksia, esityksessä ehdotetaan maksuvelvollisuusiän pidentämistä nykyisestä 64 vuodesta 69 ikävuoteen.

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on turvata uuden kalastuslain tavoitteiden toteuttamisen rahoitus ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävän kalastuksen järjestämiseksi. Lakiin esitetään harkittavaksi säännöksiä, joilla vähennettäisiin kalastonhoitomaksun maksuvelvollisten ja maksusta vapautettujen välistä eriarvoisuutta laajentamalla maksajajoukkoa maksukertymän turvaamiseksi.

Ehdotetulla lain muutoksella on tarkoitus parantaa kalastuslain tavoitteiden toteuttamisen rahoittamisen edellytyksiä. Kalastuslain tietoon perustuva suunnittelu- ja ohjausjärjestelmä edellyttää riittävää rahoitusta. Esitetyillä muutoksilla varmistetaan rahoituksen riittävyys käyttö- ja hoitosuunnitelmien toimeenpanoon, seurannan ja kalastuksenvalvonnan järjestämiseen. Lisäksi esitetyllä muutoksella pyritään vähentämään tarvetta kalastonhoitomaksun korottamiseen. Maksun nostamisen on todettu vähentävän maksun maksuhalukkuutta ja korottavan kalastuksen harrastamiskynnystä.

Pääasialliset vaikutukset

Maksuvelvollisuus säädettäisiin 18–69-vuotiaille kalastajille, eli maksuvelvollisuuden yläikärajaa nostettaisiin nykyisestä 64 vuodesta 69 vuoteen. Vapautettuja maksusta olisivat kuitenkin ne 65-vuotiaat, jotka lain voimaantuloon mennessä olisivat saavuttaneet maksuvapauden. Maksuvapautuksesta johtuen muutoksen kokonaisvaikutukset kalastonhoitomaksukertymään tulevat näkyviin vasta viiveellä. Seuraavien viiden vuoden aikana maksukertymän odotettaisiin kasvavan

noin 160 00–230 000 eurolla/vuosi. Esitys nostaisi 65–69-vuotiaiden kalastuksesta aiheutuvia kustannuksia nykytilanteeseen nähden, mutta muutoksen ei odoteta merkittävästi vaikuttavan heidän kalastusharrastuksensa jatkumiseen.

65–69-vuotiaiden osuus kaikista suomalaisista vuonna 2022 oli noin 6,3 prosenttia. Kyseisen ikäryhmän osuuden arvioidaan pysyvän suunnilleen saman suuruisena lähitulevaisuudessa. Tällä hetkellä aktiivisia kalastonhoitomaksun suorittajia poistuu aktiivisten maksajien joukosta ikävapautuksen perusteella vuosittain noin 3 500–5 000 kappaletta, joten muutoksen kokonaisvaikutuksen maksajien määrään arvioidaan olevan yhteensä noin 17 500–25 000 kappaletta. Tehtyjen selvitysten mukaan vanhemmista ikäryhmistä valtaosa maksaa kalastonhoitomaksun vuosimaksun, joten voimassa olevien maksuhintojen perusteella muutoksen arvioidaan kasvattavan maksukertymää yhteensä 800 000–1 100 000 euroa.

Muut toteuttamisvaihtoehdot
Kalastonhoitomaksukertymän kasvattamiseksi ei ole olemassa muita vaikuttavia keinoja.

Kalastonhoitomaksua, ja sitä edeltäneitä kalastuksenhoitomaksua ja viehekalastusmaksua, on korotettu historian saatoissa lukuisia kertoja. Hinnan korotuksilla ei ole koskaan saavutettu toivottua kasvua maksukertymään, koska korotusten seurauksena maksuinnokkuus on aina laskenut. Viimeisimmän selvityksen mukaan vain 43 prosenttia maksuvelvollisista oli suorittanut vaadittavan kalastonhoitomaksun.

Lisäksi maksuinnokkuutta ja tietämystä maksuvelvollisuudesta on pyritty kasvattamaan mainonnan, markkinoinnin ja tiedottamisen avulla, mutta näidenkin toimenpiteiden kokonaisvaikutus on jäänyt pieneksi.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry

Olli Saari
toiminnanjohtaja